

*Ірина Баранюк,
Анастасія Чабан*

ДУХОВНА ОСНОВА КОНСОЛІДАЦІЇ НАЦІЇ

Досягнення Україною реальної незалежності та її залучення до міжнародної системи поділу праці створюють якісно нову ситуацію для розвитку української нації – народу з давньою та самобутньою культурою, багатою історією, народу, який має значний потенціал інтелекту і духовності. Нове становище України у світі вимагає відповідного осмислення її нових національних інтересів, відмінних від тих, що притаманні напівколоніальній країні. Історично українська національна свідомість розвивалась переважно в умовах відсутності повнокровної державності, але стійкість духу нації, його здатність до самовідтворення у край несприятливих умовах життя багатьох поколінь зробили можливим проект сучасної України як суверенної демократичної держави [1].

Консолідація суспільства виникає як наслідок взаємодії об'єктивних і суб'єктивних чинників. До перших належать насамперед об'єктивні зв'язки між різними елементами соціальної структури у процесі реалізації їхньої життєдіяльності незалежно від їхніх бажань та суб'єктивних цілей, а часто і всупереч їм.

Тому, кожна держава завжди, тією чи іншою мірою, намагається використати суб'єктивні чинники консолідації суспільства, запустити механізм цілеспрямованого єднання всіх ланок суспільного життя та елементів соціальної структури, які його репрезентують. Найбільш ефективною, вагомою для суспільства є консолідація всіх його суб'єктів, яка відбувається внаслідок усвідомлення громадянами спільності своєї історичної долі, своїх життєвих інтересів. Таке свідоме єднання волі і дії представників даного народу перетворює його цілісний організм – націю. Духовною основою національної консолідації, утворення й функціонування самої нації виступає національна самосвідомість і національна само ідентифікація.

Національна свідомість, будучи наслідком історичної генези нації, водночас виступає необхідною умовою її повноцінного розвитку і прогресу [2].

Формула української державності не повинна ігнорувати ту обставину, що Україна є національною державою, державою українців як окремої європейської нації, інакше губиться сенс її існування. Україна – це держава, побудована на національно-територіальному принципі. Окрім українців, усі народи, що живуть в Україні, є національними меншинами й повинні бути лояльними до нації, яка створила державу. Разом з тим усі особи, які вважають Україну своєю державою та є її громадянами, незалежно від їх національності, мають в Україні однакові права [3].

Проте на сучасному етапі вже склалися умови для консолідації української нації і усвідомлення українським суспільством власних, а не чужих національних інтересів. Тому особливо гостро починають виявлятися деструктивні процеси, значною мірою спровоковані деякими політиками,

журналістами і науковцями, які шкодять консолідації української нації і діють всупереч національним інтересам українського суспільства.

Сьогодні, коли українське суспільство у родових муках самоорганізації та національної ідентифікації прагне знайти свою нішу у європейській цивілізаційній моделі, антиукраїнські сили, як у самій державі, так і за її межами, нав'язують йому іншу модель, яка активно формується в Росії і, поки що, має великий (часто вирішальний) вплив на Україну. Її погляди віддзеркалюють позицію, яка є не просто вагомою в українському політикумі та культурі, але, наприклад, у регіонах сходу та півдня, які історично стали жертвами тотального «зросійщення» – панівною.

Реалії суспільного життя України після розпаду СРСР уточнюють, якою загрозою для долі народу є низький рівень національної самосвідомості у значній кількості населення, а особливо його правлячої верхівки, для якої національний суверенітет, незалежність, свобода, національна гідність та інші атрибути нації є лише засобом у досягненні своїх егоїстичних інтересів. Усвідомлення суспільством своїх спільних національних інтересів дає можливість зберегти та примножити свої основоположні, базові цінності (як матеріальні, так і духовні) [4].

Нині відчувається гостра проблема в тому, щоб держава взяла на себе роль центру організації, координування і контролю всієї системи національно-патріотичного виховання. Ця система має поєднати зусилля:

- а) державних інституцій;
- б) громадських організацій та об'єднань;
- в) соціальних інститутів недержавного характеру (передусім церкви і сім'ї).

Керівництву країни необхідно вжити енергійних, а в окремих випадках непопулярних заходів для ліквідації небезпечної тенденції і створення режиму максимального сприяння національно-патріотичній консолідації суспільства. Важлива роль тут належить системі освіти, в тому числі і її вищій ланки.

Ким стане Україна – осередком чийхось геополітичних інтересів чи, зрештою, зуміє утвердити самодостатню сутність, – залежить від тих громадян України, які ідентифікують себе з українством і прагнуть стати в рівень з іншими націями світу.

Список використаних джерел:

1. Двадцята річниця незалежності України: досягнення і перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vesti.dp.ua>
 2. Кресіна І. Свідомість і воля – основа нації / І. Кресіна. – Розбудова держави. – 1998. – № 1/2.
 3. Кульчицький С. В. Україна і Росія в історичній ретроспективі / С. В. Кульчицький, Б. О. Парахонський. – Інститут історії України НАН України. – Київ : Наук. думка, 2004. – Том 3. – 327 с.
- Тома Л. Ілюзорна демократія / Л. Тома // Літературна Україна. – 2008. – № 16.